

ОПШТИНСКЕ НОВИНЕ

ДНЕВНИ ЛИСТ ОПШТИНЕ ГРАДА БЕОГРАДА

УРЕДНИШТВО И АДМИНИСТРАЦИЈА, КНЕГИЊЕ ОЛГЕ 21

ПРИМЕРАК 1 ДИНАР

Крај енглеског отпора на Криту

Десет хиљада Енглеза и Грка заробљено
Један разарач, три трговачка брода и 4 „Харикена“ уништено
У Атлантику потоњена једна енглеска подморница

Берлин, 1 јуна (ДНБ)

Врховна команда оружане силе саопштава:

На Криту добро одмиче чишћење јужног дела острва од остатака британских и грчких трупа. Код Херапетре јуче је постигнута веза са италијанским трупама које су надрале са истока. Досад је заробљено око 10.000 Британаца и Грка.

Јужно од Крита навалиле су немачке бомбардерске јединице на лаке британске поморске снаге, па су том приликом пуним поготком бомбе тешко оштетиле један разарач и обориле четири ловачка авиона марке „Харикен“, не претрпевши саме никакве губитке.

У истим водама немачко војно ваздухопловство потоњило је један трговачки брод од 3000 тона, као и један обалски брод натоварен муницијом, док је мањи брод за транспорт трупа задобио тежак погодак.

Авиони који су били упућени у насилно извињање, потоњили су у току јучерашњег дана на Атлантском Океану једну британску подморницу.

Бомбардерске јединице бомбардовале су ноћас постројења од војног значаја на западној и јужној обали Енглеске. Настали су већи пожари, нарочито у лучкој области Мерсеја. Источно од Питерхеда тешко је оштећен велики трговачки брод.

Тридесетог маја уништили су бомбардир један извињачки брод у luci Фрезерборг.

Непријатељ се није у току дана ни ноћас упуштао ни у какву борбено делатност над територијом Рајха.

Последњи чин драме на Криту

Берлин, 1 јуна (ДНБ)

У допуну онога што је јављено у данашњем извештају Немачке врховне команде, ДНБ сазнаје следеће:

Ступање у везу немачких и италијанских снага код Херапетре претставља завршну тачку драматичних ратних догађаја на Криту. Херапетра је једино место на јужној обали Крита где је обала Крита равна и покривена песком, уместо стрме и испресецане стеновите обале на свом осталом јужном делу острва.

Иако је лука Херапетра већ годинама била потпуно запустела и пуна наноса и муља, за Британце, који беже, ипак је постојала бар још нека слаба нада да ће моћи у овој luci да се укрцају на мале бродове којима би се дохватили пучине. Заузетим Херапетре трупе сила осовине уништиле су и ову последњу наду потученом британском окупационог одреда на Криту.

Као год и на југоисточном делу острва, осуђени су очајни покушаји британских јединица да се укрцају на другим тачкама јужне обале Крита. Британски одреди, ме-

ђу њима и јединице са тешким оружјем, заустављени су у свом бекству код Сфакије, на западном делу јужне обале, од немачких бомбардера, који су их растурили жестоком бомбардовањем; том приликом уништено је неколико британских борних кола.

Међутим, гоњење потученог британског окупационог одреда није заустављено на јужној обали Крита. Рука немачког војног ваздухопловства пружа се много даље, и сад је већ замахнула далеко ка водама између Крита и Северне Африке, где су се одиграле жестоке борбе.

Британске лаке поморске снаге које су дојуриле ради заштите британских одреда умуклих на малим бродовима, растурене су јужно од Крита; том приликом је пуним поготком врло тешко оштећен један британски разарач. Потоњени су један обалски брод натоварен муницијом и један транспортни брод од 3000 тона, док је 120 км. северно од обале Египта близу самог циља до кога је желео да стигне — од немачких бомбардера заустављен и засут пуним поготком један мали брод за транспорт трупа.

Ово је у неку руку предигра оно-

ме чему убудуће британска ескадра у источном делу Средоземног Мора и британско поморство у египатским водама уопште треба да се надају.

На самом Криту борба се може сматрати завршеном. После поседња важних тачака на јужној обали, настало је опште чишћење по унутрашњости острва. Што се тиче коначног заустављања, уништавања или заробљавања остатака британског експедиционог корпуса који су се склонили у непроходне планине средњег дела Крита, то је питање од само још неколико дана.

КОМЕСАР МИНИСТАРСТВА ПРАВДЕ Г. МОМЧИЛО ЈАНКОВИЋ
О УВОЂЕЊУ НАШЕ ЗЕМЉЕ У НОВИ ЕВРОПСКИ ПОРЕДАК

Морамо извести кривце за рат пред народни суд

Рат за нас тек почиње, код нас и у нашем дому и нема мира док се све ружно и негативно не искорени

Г. др. Момчило Јанковић, комесар Министарства правде, дао је синој у 18.45 часова, преко Београдског радија, следећу изјаву:

— Као олуја прешла је немачка војна сила преко Балкана. Упућена најпре на Енглезе у Грчкој, она се изненада обрнула и као оркан срушила на Југославију. За дванаест дана Југославије више није било. Грчка је такође капитулирала, на Балкану више нема ниједног Енглеза, ни једног енглеског пријатеља. Сан о остварењу балканског фронта, на коме би се борила Југославија, Грчка и Турска, уз помоћ Енглеза, против Немачке срушен је у неповрат. Југословенска војска, уместо на новом солунском фронту, наша се сва у заробљеничким логорима Немачке. Десетодневни ратници који нису заробљени вратили су се кућама да своју биланс овог страшног пораза, најстрашнијег, а и најмање савног.

У историји својој јисмо имали тако тешке несреће. Имали смо пораз на Косову, али то је била слава и морална победа из које су поколења прела снагу за своје васкрснуће. Имали смо године 1913 и 1915, то су биле године наших катастрофа, али којима смо успели да задивимо цео свет. За устанак Срба под Вождом Карађорђевићем писао је велики немачки историк Рајнке да је беспримеран у историји света. После повлачења нашег 1915 преко Албаније појединачно су нам се дивили војнички непријатељи као и пријатељи; српска војска стекла је име једне од најхрабријих на свету. У овом рату они које ви сви познајете одвели су нас у пораз али без славе.

Сиренски гласови који су нас мамили у овај пораз умукли су. Ево, са Београдског радија, после две године бојних поклича и духовног спремања за рат, ево где почињу одјекивати, захваљујући предусретљивости немачке војне управе, трезвене речи правих родољуба. Хоћемо да кажемо истину свом народу, тешку и крваву. Хоће ли нас народ слушати и послушати? Оно што годи његовом уху, ми то не можемо понављати, то су исцрпели они којима је било потребно да гурну у један бесмислен и нимало равномеран рат, па да га оставе самом себи и својој судбини. Није ни ласкаво ни пријатно оно што ми говоримо. Али је дубоко истинито, из ођане душе и крвавог срца —

и верујемо да се мора коснути срца народног оно што долази из нашег срца.

Рат тек почиње — рат са самим собом

Варају се они који мисле, зато што су дошли кући, да је рат свршен — да је свршен бар за нас. Не, рат за нас тек почиње, код нас и у нашем дому. То је рат с нашим заблудама, с нашим укорењеним навикама, рат с нашим излуцама, рат са свима негативним особинама нашег духа, које су као коров надјачале у старом режиму све оно што је код нас било позитивно и лепо, узвишено и стваралачко. Нема мира док се све што је ружно и негативно не искорени, нема спаса док се народ не врати духу који је створио Карађорђевићу и Милошевићу Срби-

Ми се заиста не можемо очистити ако не истребимо губу из торине. Нема узвишенијег посла за министра правде и боље службе свом народу од испуњења овог задатка

Али тиме ми никако нећемо да кажемо да нема већих криваца него што је просечан човек из народа, да нема људи који су на водећим положајима, скупо плаћени од народа и који су уживали његово поверење, изиграли то поверење и служећи туђим интересима, свесно гурнули свој народ у пораз и несрећу. То су кривци за рат, које ми морамо открити пред народом, показати њихове праљаве везе с иностранством, скинути образину с лица тих лажних родољуба, који су се бринули гогој за угрожену част свога народа, у ствари који су били плаћени или бесплатни, свесни или заувекни, али увек агенти туђих интереса.

Ми се заиста не можемо очистити ако не отребимо губу из торине. Попут Француске, коју су слични узроци дотерали до пораза, најтежег у њеној историји, морамо и ми извести кривце за рат пред народни суд. Нема узвишенијег посла за министра правде и боље службе

свом народу од испуњења овог задатка.

Томе послу приступиће се неодложно одмах чим народ буде био у стању да своје кривце приведе пред свој суд.

Утврђивање ратне штете

Министар правде по одлуци комесара добио је још један задатак: да утврди ратну штету. Савет комесара не зна да ли ће ко и када моћи ову штету да надокнади. Сам Београд претрпео је у тако огромним размерама да ће бити потребан дужи рад док се поправи оно што је срушено. И није нам циљ да напунимо цевове онима који већ спремају лакше извештаје о постојању и величини својих штета. Стварне и истините штете тако су велике да би био злочин од сваког појединца који би стварним штетама додао Измишљеницу у циљу личног богаћења. Као злочинцу треба према њему и поступити.

(Наставак на другој страни)

Зашто су рушили мостове код Београда кад је немачка војска дошла с југа? Ко је издавао глупе наредбе да се пали сточна храна, када је немачка војска ушла аутомобилима и тенковима — без иједног коња?

(Наставак са прве стране)

И нећемо се задржати на процени појединачних штета. Знамо да су оне огромне, али их надмашују штете учињене јавним добрима: саобраћају, предузећима, установама. Мора се знати величина те штете и неко мора за то одговорити. Чија је то сулуда мисао била рушити мостове код Београда, његову и целог нашег Југа скупо плаћену војску са Војводином и Европом, када је немачка војска дошла с југа у истом тренутку када и са севера? Чије су то глупе наредбе биле да се пали сточна храна, када је немачка војска ушла у земљу аутомобилима и тенковима и без иједног коња? И таквих неогудавања, које су упропастиле стотине милиона народним знојем и трудом створених вредности, било је на хиљаде. Тек када се све то прикупи и среди моћи ће се сагледати колико нас је стао десетодневни лакомислено изазван рат. Треба нам, дакле, проценити ратне штете да можемо оцијенити васкопни свој губитак и да можемо утврдити накнаде, које нам кријив за рат дугоу.

Расипање народног новца

Није изливши сетити се на овом месту и свих оних лудо потрошених милиона за копање и утврђивање ровова од Марибора до Врша, који су затим напуштени без иједног метка борбе, за двогодишње мобилисање и стално позивање на вежбу, од чега је народна привреда имала само губитак, поред онога што је та мобилизација стајала, — а да се све то показало као савршено бесплодно и узалудно, јер и поред свега што се десило у Пољској, Белгији и Француској, наше војно вођство није било ништа научило. Свама овим продуженим војничким вежбама, и бојним пољцима са радња и преко штампе, и толерисањем у највећој мери стране пропаганде, постигнуто је било само то да је дух народа био замагљен, а кад је дошао одсудан момент никог није било да тај народ поведе и народ се осетио остављен и беспомоћан. Они који су га гурудују у рат, они који су га две године васпитавали за рат, налазили су се највећим делом од првог дана отпочињања непријатељства у сталном и вечитом бежању, док, назад, бескрајно мали број није успео да побегне из земље.

Оставили су земљу и народ расшерењене, осрамотилене, заробљене, упропашћене. Сва тежина још се не да ни сагледати. Ми је на овом месту нећемо ни преувеличавати ни посебно набајати. Чинимо све што можемо да се тежкоће ублаже. Понављамо своју захвалност Немачкој војној управи, која је победеном народу пружила своју руку и позвала га да се са својим људима организује и отпочне дело обнове. Она је обехвала своју свесрдну помоћ за то дело, али морамо бити свесни да су тежкоће велике и да се морамо многих предрасуда лишићи да би се оне савладале.

Питање државних службеника

Мален простор који нам је остао мора да прими велики број избеглица са свих страна. Али држава мора живети и жртве су потребне. Треба сместити и исхранити велики број избеглица, треба решити чиновничко питање.

То су први тежки проблеми домаће цивилне управе. Малена земља не може да носи терет велике и скупе администрације, и то намеће потребу знатне редукције. Ми смо вољни, и ту морамо на првом месту истаћи свесност господина министра финансија, да вољно рачуна о социјалном моменту, али се тај обзир апсолутно мора довести у склад са потребама и могућностима државе.

Савет комесара утврђује норме по којима треба у овом погледу према свима подејнако и без изузетка поступити. Он одваја категорије које најпре долазе у обзир за смањење пензионисања или уклањање из државне службе. Ако се и преко тога покажу вишковни особља, онда се то сувишно особље мора ставити на располагање, стим да се одатле узима потребан број уколико би напредовала обнова рада или уколико би се показала потреба за успелењем при извођењу великих јавних радова.

Морамо мислити и на овај задатак, на стварање великих радова, на обнову рада у највећима могућној мери, јер се само тако можемо одржати и савладати све тежкоће које су пред нама. Рад, и то само производан рад може нас у томе помоћи. Такав рад имаће још и велики васпитни значај за увођење земље у нови поредак.

Шта значи нов поредак?

Често се говори о томе новом поретку. Шта он управо значи? Да га обележимо у неколико погеза:

Општа корист мора да је испред и изнад личног интереса. Сваки појединац и свако привредно предузеће има се руководити овим начелом, које мора да ваља и у социјалном законодавству.

Држава је дужна да створи сваком грађанину могућност за рад и опстанак.

Сваки грађанин је дужан да ради било умно или телесно. Његов рад мора да буде у складу са општим интересима и општим потребама. Способни за рад не могу имати прихода без рада.

Сваки послодавац има крупан националан и социјалан значај, али је његова дужност да сарађује на физичком и моралном подизању радника.

Целокупна привреда има бити диригована, планска и превентивна, тако да се привредни програм увек спрема на више година унапред путем тачне евиденције о свима потребама у земљи, о њеној производњи и потребама за извоз и увоз. Државно-привредни рад све више јача. Предузећа од свеопште корист користе државу. У предузећима која раде на основу концесија, држава има право учешћа у добити у корист стварања нових извора за рад и побољшање технике рада у земљи. Начела модерног социјалног старања, затим социјалне хигијене и медицине применују се у најширем обиму у селу и вароши. Здравље народа не сме зависити од могућности појединца, него мора постати брига и дужност целе заједнице.

Ето у најопштнијим линијама новог друштвеног поретка којем бисмо хтели повести земљу да би она могла пре свега залечити ране нанете јој досадашњом рђавом управом.

Ми ипак верујемо да ће победити здрав народни дух и у нашем народу и да ће се он умети прибрати, окупити у једно и заједнички упутити ка новом животу и ка новој величини.

Били бисмо особито срећни ако у томе будемо могли помоћи.

(Агенција „Рудник“)

СПАСАВАЈМО ДЕЦУ!

Сваког лета хиљаде београдске деце напуштало је наш прашљив град да би у планинама, на мору, по шумама васпоставила своју снагу, исцрпљену школском годином, и своје здравље, оштећено нехигијенским и уопште тешким приликама у којима живи сиромашни свет у великом граду.

Ове године та селидба деце значила би много више него појачање деце снаге. То би била неопходна мера за чување децејег здравља. Код садашњег стања Београда, покривеног дебелим слојем прашице услед обрнуте грађевинске делатности — рушења зграда — наша ће деца бити изложена опасности. Данашњи Београд ће у лето бити опасан за слабе децејег организме.

Зато се намеће неопходна и хитна потреба феријалне евакуације целог београдског нараштаја.

То је потребно још из једног разлога. Нездрава атмосфера марта и тежки догађаји почетком априла штетно су утицали на деликатне живце деце. Промена околине, чист ваздух и здрава храна спашаће наш нападени нараштај од штетних последица прохујале буре.

Ништа мање није од тих здравствених разлога и морални разлог. Данас деца већином живе у породичној атмосфери која се не може сматрати нормалном. Брига око намирница, хране, и других преких потреба, секретирације у вези са страхом од отпуштања из службе или муке у вези с тражењем запослења — све то испуњаје сваку такву кућу породичном себицношћу.

Спасавање деце од антисоцијалних клица је исто тако неопходно, као што је спасавање од туберкулози. Зато треба збити нараштај у групе: у групном животу ће се смањити себицност, па ће се развити друштвени инстинкт. Ово је нарочито важно данас, јер ће на леђа данашњег нараштаја пасти у будућности велики национални задатак.

Из свих тих разлога треба извршити хитно и масовно исељавање деце за време ферија.

Досад су се старали о летовању деце родитељи и, у границама могућности, општина и поједина друштва. Сада се то не може извршити неорганизовано. Финанзиско стање многих породица није најбоље; извесна друштва нису више активна; општина није у стању да организује деци поход на чист ваздух из тог разлога што на то треба пристанак других општина и других фактора.

То није комунални проблем, то је државни проблем: превозна средства, смештај многобројне деце, исхрана, финансирање тог по-

ДА НЕ НАСТАНЕ ОПЕТ ЗАБУНА

Када смо се вратили после рата, не после ове „забуне“ како је народ окрестно са много смисла наш скори политички пораз, било је потегнуто питање „Обилића“ и „Бранковића“ — али се преко њега, са разлогом или без разлога, прешло.

Пораз који смо претрпели после ове „забуне“ донео је опет исто питање. Али се овога пута преко тог питања не сме прећи. Данашњи наш положај није као онај у коме смо се нашли 1918. Пораз увек носи у себи елементе који су кадри да одведу оздрављењу. То је увек тако било у историји народа, а у историји српског народа то је нарочито јасно. Видовдански пораз и видовданска мисао су јасни докази за то.

Пораз је исто што и криза болести, спасоносна криза: избија гној, рана боли, траје, процес је тежак — али рана није непроболна. Сва је ствар у томе да се рана радикално чисти и сав гној, све љубре очисти и истера. Тек је онда исцељење могуће.

Тако је данас са српским народом. Пораз треба да буде основа за прибирање нових снага. И чи-

стилиште, у коме ће стари отрови сагорети. То је оно што је ту скоро један Француз назвао: победа побеђених над самим собом. Не буде ли тако, настаће други пораз, дефинитивни.

Зато се поставља питање пречишћавања. И баш у том питању старе отровне силе сада заузимају став фарисејски. Чују се резновања: Зашто сада да се расплавамо? Зашто сада да се криво? Нисмо ли страдали љуто, па зашто сада да се прогањемо? Скупимо се сви, на рад и обнову, немојмо дирати и старе распре. Повејимо се у братски ланац, бар сада.

То ме сећа на причање једног мог позаника. Негде, у неком селу са оне стране Саве, био Јеврејин, дућанија, трговац. Људи га нису трпели. Говорили му да је од оних што су Христа издали. А он се жали: „И зашто, молићу лепо, да се сада протежу те старе, старе ствари? Давно је то било, молићу, и зашто сада то?“

Братски српски ланац, рука у руци, за рад и обнову, дивна је ствар, несумњиво. Али за обнову. Може ли стари дух стварати ново? Треба ли левати ново вино у мехове старе? Зар није још старозаветни пророк рекао: да рис не може променити шара својих ни црна које своје?

Братски ланац, да. Али оних који хоће нов поредак. Иначе, ухватимо ли се сви за руке, може нам се десити да појемо сви заједно, сви равноправни у раду и напору, па кад пређемо један део пута да осетимо како се опет држе за руке само једни, они који раде, а на грбачама, за вратом, седе они други, који су и пре седели и удобно — јаше.

Стара саска о тројанском коњу мудра је и вечна поука. Опасно је да нове организације увлаче тројанске коње из чије ће утробе покулати стари злочинци. По живот народа је опасно. Зато је чистишће потребно. Сачувај нас, Боже, од „нових пријатеља“ и од лажних обрђеника, а за праве наше унутарње непријатеље имамо већ отворене очи: отворио нам их је пораз.

Има много оних који сада говоре у множини: па „ми“ смо то мислили и знали. „Ми“ хоћемо обнову! Знајте, да они нису били „ми“, него су били и остали „они“ — са којих је зло долазило и долази и сада. Вуци у јагњећој кожи. Вране са туђим перjem. У братском ланцу они су не-братски опасници. И места им нема.

Национална српска обнова биће, са њима у темељу, кућа на песку. Братски ланац са тројанским коњима. Имали су та наша „браћа“ свој ланац масонски. Он им се у Европи расточио и напредује свуда. Зар је потребно да се васпоставља сада, овде, у нас, у овој несрећи која се може преболети само и једино без њих? Зар је потребно да ти опробани тројански коњи улазе у нову тврђаву.

V. V.

ПРЕГЛЕД ДОМАЋЕ ШТАМПЕ

„Ново Време“ у свом јучерањем броју износи интересантно питање данашњице:

- 1) „Људи који се не дају подмитити“ од др. **Лазара Прокића;**
- 2) „Како да се уреди београдски трамвајски саобраћај“ од инж. др. **З. М. Марковића;**
- 3) „Треба да будемо трезвени!“ од др. **М. Б. Поповића** и
- 4) „Организовање рада, у пуној стварности“ од **Маре Магариновић, итд.**

Штрај хрватских радника у Сједињеним Америчким Државама

Вашингтон, 1 јуна (ДНБ)

Како јавља „Јунајтед Прес“, Међународни одбор хрватских радника у Америци упутно је јуче по други пут Радничком комитету Одбора за снабдевање захтев да се члановима овога Савеза издаје у сусрет, јер ће у противном око 12.000 дрварских радника у Вашингтону спустити у штрајк. Исти одбор примио је телеграм од претседника Савеза хрватских радника, у коме овај тражи да се неодложно изјасни да ли желе или не да изиђе у сусрет потраживањима радника.

Мр.

